

L'exccepcionalitat del català

La celebració del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana ha estat una nova ocasió per a globalitzar les anàlisis de l'estat del català i del seu ús en els diferents àmbits socials. Aquesta qüestió té una presència constant, reiterativa i sovint fins i tot excessiva en segons quins nivells, on substitueix altres referències sociopolítiques. Tocant als mitjans de comunicació, tota la problemàtica de la catalanització lingüística esdevé un problema fonamental i irresolt, que ha merescut l'atenció creixent i permanent d'un grup ampli i interdisciplinari d'estudiosos tant en el recent àmbit universitari com en el més tradicional dels mateixos periodistes.

En tot cas, la celebració del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana i l'existència en el seu si de l'anomenada "Àrea científica número 4" dedicada a "Mitjans de Comunicació i Noves Tecnologies" ha estat l'ocasió d'una anàlisi global que, en virtut del marc que l'ha produïda, no solament obté una atenció i una difusió extraordinàries sinó que gaudeix també de la condició de fita cronològica i qualitativa en tot el procés.

La meua opinió, perquè del que es tracta en una tribuna, com aquesta dels "Annals del Periodisme Català", és d'aportar opinions, és que l'anàlisi feta del II Congrés ens situa en un moment que jo qualificaria d'exccepcionalització de l'ús del català als mitjans de comunicació, no pas de la seva normalització.

Pot ser il·lustratiu consultar les conclusions referencials de dues fites

anterior com el Congrés de Cultura Catalana en el seu "Àmbit de Mitjans de Comunicació" o com el Congrés de Periodistes Catalans, un i altre en plena transició política espanyola. Era època, per tant, de formulació d'objectius, entre els quals la catalanització lingüística de la premsa, ràdio i televisió n'era un de preferent i que hom creïa a l'abast. Es considerava, aleshores, que per assolir aquests objectius s'havien de produir determinats fets polítics que ja s'han produït com l'aprovació d'una Constitució i un Estatut d'autonomia que establissin l'oficialitat del català i que en permetessin i n'impullessin el seu ús en tots els àmbits de la vida social. Aquests fets es varen produir ben aviat i també amb relativa rapidesa hi ha hagut una assumpció activa per les administracions públiques del paper que els pertoca en la normalització lingüística. Però aquest objectiu global, en els mitjans d'informació, esdevé cada dia més inabastable.

Hi ha hagut en aquests anys una actuació remarcable de les administracions públiques, sumant-se a allò que des de molt abans ja havia estat una acció voluntarista d'entitats, editors particulars, organismes de l'Església catòlica, noves associacions, ajuntaments i petites empreses locals i comarcals. Així, l'ús del català ha assolit un nivell de normalització gairebé plena en el camp ampli i variat de la premsa comarcal, sens dubte el sector més normalitzat dels mitjans d'informació. Igualment, un cert ventall de revistes especialitzades d'interès cultural en sentit ampli tenen avui un ús normal del català. Els ajuntaments han actuat notablement en els butlletins municipals com a agents normalitzadors i han contribuït a un nou fenomen comunicatiu com són les emissores municipals, moltes i varies, que en nombre superior al centenar s'escampen arreu de Catalunya. Fins a 1984, el Circuit Català de TVE i Ràdio 4 varen assegurar una presència creixent de l'oferta radiofònica i televisiva en català, que a partir de la inauguració de les emissores públiques de la

Generalitat va obtenir la definitiva carta de naturalesa.

El balanç de 1986 ofereix, a primer cop d'ull, una desigual situació del català segons els mitjans. Ens trobem, en efecte, davant d'una aparent normalització plena a la televisió: Televisió de Catalunya en català, Televisió Espanyola en castellà i, encara, una oferta complementària en català de TVE. Ens trobem amb una situació més confusa en la ràdio on es veuen camins possibles cap a una plena normalització: Catalunya Ràdio i Ràdio Associació de Catalunya en català, Ràdio Nacional d'Espanya i Ràdio Cadena Espanyola en castellà i alguns programes en català, Ràdio 4 en català bé que limitada a l'àrea de Barcelona; una aportació catalanitzadora important de les municipals i un escàs bilingüisme de les emissores comercials, —amb l'excepció d'una cadena comercial en català de FM— que són majoria i estan connectades moltes hores a cadenes d'àmbit estatal. Estan connectades moltes hores a cadenes d'àmbit estatal.

Ens trobem, finalment, en una situació ja estabilitzada a la premsa: el català és normalitzat a la premsa comarcal, bé que de nou diaris només dos són en català, i ho és també entre certa premsa cultural i especialitzada; només un del diaris d'abast general de Barcelona és en català, també només un setmanari; l'aparició de TV3 no ha generat cap revista de televisió en català, sinó tan sols suplementos o pàgines especials en les existents; sembla definitivament acceptada la limitació del català davant la premsa de gran difusió. Sembla innecessària qualsevol referència als altres països catalans per a reforçar l'anàlisi.

El balanç de 1986 el fem en una situació que es comença a tenir com a situació d'arribada de l'evolució del sistema de mitjans d'informació produïda al llarg de deu anys. El sistema de premsa diària de Barcelona s'ha reestructurat radicalment, la premsa comarcal ha fet l'expansió possible, les grans cadenes de ràdio han estat emissores, s'han duplicat els sistemes

de ràdio i de televisió públiques. Només queda pendent el desenvolupament de les televisions privades i, en un altre nivell, l'establiment d'uns models de ràdio i de televisió local.

En tot cas, algunes coses ja han quedat prou clares, fins i tot en els aspectes pendents. Els projectes coneguts de televisions privades confirmen el desinterès reiterat de les empreses periodístiques i radiofòniques per a fer seu també l'objectiu de la normalització del català en els mitjans. En efecte, cap de les empreses que opten a tenir canals de televisió privada s'ha mostrat partidària de fer televisió en català. N'hi ha, entre les que hi concorren, dues que editen diaris en castellà a Catalunya.

Tocant a la televisió, doncs, l'aparent situació de normalitat plena del català actual és amenaçada a curt termini. Tocant al model general dels mitjans d'informació, aquesta perspectiva confirmaria de ple el model de l'excepcionalitat del català, no pas la normalitat, en els mitjans d'informació. De fet, no implica cap sorpresa. També a la ràdio i, abans a la premsa, ha estat el desinterès de les empreses privades allò que no ha permès la normalització. L'existència d'una cadena de ràdio comercial en català d'origen comarcal seria un fenomen paral·lel a l'existència de petites empreses periodístiques que editen en català diaris i setmanaris a algunes comarques. L'únic diari en català de Barcelona, com és sabut, no respon a cap iniciativa empresarial convencional.

Mirant la història, aquesta situació tampoc ha de sorprendre. Tota la història de la premsa en català, fins i tot durant la II República que a Barcelona hi ha més diaris que mai en català, l'impuls és degut al catalanisme en sentit ampli i als partits polítics. La naixent premsa d'empresa no féu pas, ja aleshores, l'opció del català.

Jaume Guillamet

Periodista i historiador.